

وَ نُوحًا إِذْ نَادَى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَ
 أَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ (76) وَ نَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ
 الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ
 أَجْمَعِينَ (77) وَ دَاوُدَ وَ سُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي
 الْحَرْثِ إِذْ نَفَشَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَ كُنَّا لِحُكْمِهِمْ
 شَاهِدِينَ (78) فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَ كُلًّا آتَيْنَا
 حُكْمًا وَ عِلْمًا وَ سَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَ
 الطَّيْرَ وَ كُنَّا فَاعِلِينَ (79) وَ عَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ
 لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ
 (80) وَ لِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى
 الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَ كُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ
 (81) وَ مِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَ يَعْمَلُونَ

عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ وَ كُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ (82) وَ أَيُّوبَ
 إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ
 الرَّاحِمِينَ (83) فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ
 وَ آتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَ مِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَ
 ذَكَرَى لِلْعَابِدِينَ (84) وَ إِسْمَاعِيلَ وَ إِدْرِيسَ وَ ذَا
 الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ (85) وَ أَدْخَلْنَاهُمْ فِي
 رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ (86) وَ ذَا النُّونِ إِذْ
 ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي
 الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ
 مِنَ الظَّالِمِينَ (87) فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَ نَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ
 وَ كَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ (88) وَ زَكَرِيَّا إِذْ نَادَى
 رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَ أَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ (89)

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ
 إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَ يَدْعُونَنَا رَغَبًا
 وَ رَهَبًا وَ كَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ (90) وَ الَّتِي أَحْصَنَتْ
 فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَ جَعَلْنَاهَا وَ ابْنَهَا
 آيَةً لِلْعَالَمِينَ (91) إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَ أَنَا
 رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ (92) وَ تَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ
 إِلَيْنَا رَاجِعُونَ (93)

(Remember) Noah, when he cried (to Us) aforetime: We listened to his (prayer) and delivered him and his family from great distress. We helped him against people who rejected Our signs: truly they were a people given to evil: so We drowned them (in the flood) all together. And remember David and Solomon, when they gave judgment in the matter of the field into which the sheep of certain people had strayed by night: We did witness their judgment. To Solomon We inspired the (right) understanding of the matter: to each (of them) We gave judgment and knowledge; it was Our power that made the hills and the birds celebrate Our praises, with David: it was We who did (all these things). It was We who taught him the making of coats of

mail for your benefit, to guard you from each other's violence: will ye then be grateful? (It was Our power that made) the violent (unruly) wind flow (tamely) for Solomon, to his order, to the land which We had blessed: for We do know all things. And of Satans, were some who dived for him, and did other work besides; and it was We who guarded them. And (remember) Job, when He cried to his Lord, "Truly distress has seized me, but Thou art the most merciful of those that are merciful." So We listened to him: We removed the distress that was on him, and We restored his people to him, and doubled their number,- as a grace from Ourselves, and a thing for commemoration, for all who serve Us. And (remember) Ismail, Idris, and Zul-kifl, all (men) of constancy and patience; We admitted them to Our mercy: for they were of the righteous ones. And remember Zun-nun, when he departed in wrath: He imagined that We had no power over him! But he cried through the depths of darkness, "There is no god but thou: glory to thee: I was indeed wrong!" So We listened to him: and delivered him from distress: and thus do We deliver those who have faith. And (remember) Zakariya, when he cried to his Lord: "O my Lord! Leave me not without offspring, though thou art the best of inheritors." So We listened to him: and We granted him Yahya: We cured his wife's (barrenness) for him. These (three) were ever quick in emulation in good works; they used to call on Us with love and reverence, and humble themselves before Us. And (remember) her who guarded her chastity: We breathed into her of Our spirit, and We made her and her son a sign for all peoples. Verily, this brotherhood of yours is a single brotherhood, and I am your Lord and Cherisher: therefore serve Me (and no other). But (later generations) cut off their affair (of unity), one from another: (yet) will they all return to Us.

اور یہی نعمت ہم نے نوحؑ کو دی۔ یاد کرو جب کہ ان سب سے پہلے اُس نے ہمیں
 پکارا تھا۔ ہم نے اس کی دعا قبول کی اور اسے اور اس کے گھر والوں کو کرب عظیم
 سے نجات دیا اور اُس قوم کے مقابلے میں اُس کی مدد کی جس نے ہماری آیات کو
 جھٹلادیا تھا۔ وہ بڑے بُرے لوگ تھے۔ پس ہم نے ان سب کو غرق کر دیا۔ اور
 اسی نعمت سے ہم نے داؤدؑ اور سلیمانؑ کو سرفراز کیا۔ یاد کرو وہ موقع جب کہ
 دونوں ایک کھیت کے مقدمے میں فیصلہ کر رہے تھے جس میں رات کے وقت
 دوسرے لوگوں کی بکریاں پھیل گئی تھیں، اور ہم اُن کی عدالت خود دیکھ رہے
 تھے۔ اُس وقت ہم نے صحیح فیصلہ سلیمانؑ کو سمجھا دیا، حالانکہ حکم اور علم ہم نے
 دونوں ہی کو عطا کیا تھا۔ داؤدؑ کے ساتھ ہم نے پہاڑوں اور پرندوں کو مسخر کر دیا
 تھا جو تسبیح کرتے تھے، اس فعل کے کرنے والے ہم ہی تھے، اور ہم نے اُس کو
 تمہارے فائدے کے لیے زرہ بنانے کی صنعت سکھا دی تھی، تاکہ تم کو ایک
 دوسرے کی مار سے بچائے، پھر کیا تم شکر گزار ہو؟ اور سلیمانؑ کے لیے ہم نے
 تیز ہوا کو مسخر کر دیا تھا جو اس کے حکم سے اُس سرزمین کی طرف چلتی تھی جس
 میں ہم نے برکتیں رکھی ہیں، ہم ہر چیز کا علم رکھنے والے تھے۔ اور شیاطین میں

سے ہم نے ایسے بہت سوں کو اس کا تابع بنادیا تھا جو اس کے لیے غوطے لگاتے اور اس کے سوا دوسرے کام کرتے تھے۔ ان سب کے نگران ہم ہی تھے۔ اور یہی (ہوش مندی اور حکم و علم کی نعمت) ہم نے ایوبؑ کو دی تھی۔ یاد کرو، جب کہ اس نے اپنے رب کو پکارا کہ "مجھے بیماری لگ گئی ہے اور تو ارحم الراحمین ہے۔ ہم نے اس کی دُعا قبول کی اور جو تکلیف اُسے تھی اس کو دُور کر دیا، اور صرف اس کے اہل و عیال ہی اس کو نہیں دیے بلکہ ان کے ساتھ اتنے ہی اور بھی دیے اپنی خاص رحمت کے طور پر، اور اس لیے کہ یہ ایک سبق ہو عبادت گزاروں کے لیے۔ اور یہی نعمت اسماعیلؑ اور ادریسؑ اور ذوالکفلؑ کو دی کہ یہ سب صابر لوگ تھے۔ اور ان کو ہم نے اپنی رحمت میں داخل کیا کہ وہ صالحوں میں سے تھے۔ اور مچھلی والے کو بھی ہم نے نوازا۔ یاد کرو جب کہ وہ بگڑ کر چلا گیا تھا اور سمجھا تھا کہ ہم اس پر گرفت نہ کریں گے۔ آخر کو اُس نے تاریکیوں میں سے پکارا۔ "نہیں ہے کوئی خدا مگر تو، پاک ہے تیری ذات، بے شک میں نے قصور کیا۔" تب ہم نے اس کی دُعا قبول کی اور غم سے اس کو نجات بخشی، اور اسی طرح ہم مومنوں کو بچا لیا کرتے ہیں۔ اور زکریاؑ کو، جبکہ اس نے اپنے رب کو پکارا کہ "اے پروردگار،

مجھے اکیلا نہ چھوڑ، اور بہترین وارث تو تو ہی ہے۔" پس ہم نے اس کی دُعا قبول کی اور اسے یحییٰ عطا کیا اور اس کی بیوی کو اس کے لیے درست کر دیا۔ یہ لوگ نیکی کے کاموں میں دَوڑ دھوپ کرتے تھے اور ہمیں رغبت اور خوف کے ساتھ پکارتے تھے، اور ہمارے آگے جھکے ہوئے تھے۔ اور وہ خاتون جس نے اپنی عصمت کی حفاظت کی تھی۔ ہم نے اُس کے اندر اپنی روح سے پھونکا اور اُسے اور اُس کے بیٹے کو دنیا بھر کے لیے نشانی بنا دیا۔ یہ تمہاری امت حقیقت میں ایک ہی امت ہے اور میں تمہارا رب ہوں، پس تم میری عبادت کرو۔ مگر (یہ لوگوں کی کارستانی ہے کہ) انہوں نے آپس میں اپنے دین کو ٹکڑے ٹکڑے کر ڈالا۔ سب کو ہماری طرف پلٹنا ہے۔

और यही नेमत हमने नूह को दी | याद करो जबकि इन सबसे पहले उसने हमें पुकारा था | हमने उसकी दुआ कबूल की और उसे और उसके घरवालों को करबे-अजीम से नजात दी और उस कौम के मुकाबले में उसकी मदद की जिसने हमारी आयात को झुटला दिया था | वे बड़े बुरे लोग थे, پس हमने उन सबको गर्क कर दिया | और इसी नेमत से हमने दाऊद व सुलैमान को सरफ़राज़ किया | याद करो वह मौका जबकि वे दोनों एक खेत के मुक़द्दमे में फैसला कर रहे थे जिसमें रात के वक़्त दूसरे लोगों की बकरियाँ फैल गई थीं, और हम

उनकी अदालत खुद देख रहे थे | उस वक़्त हमने सही फैसला सुलैमान को समझा दिया, हालाँकि हुक्म और इल्म हमने दोनों ही को अता किया था | दाऊद के साथ हमने पहाड़ों और परिन्दों को मुसख़्खर कर दिया था जो तसबीह करते थे, इस फ़ेल के करनेवाले हम ही थे, और हमने उसको तुम्हारे फ़ायदे के लिए ज़िरह बनाने की सनअत सिखा दी थी, ताकि तुमको एक-दूसरे की मार से बचाए, फिर क्या तुम शुक्रगुज़ार हो? और सुलैमान के लिए हमने तेज़ हवा को मुसख़्खर कर दिया था जो उसके हुक्म से उस सरज़मीन की तरफ़ चलती थी जिसमें हमने बरकतें रखी हैं, हम हर चीज़ का इल्म रखनेवाले थे | और शयातीन में से हमने ऐसे बहुत सों को उसका ताबे बना दिया था जो उसके लिए गोते लगाते और उसके सिवा दूसरे काम करते थे | इन सबके निगराँ हम ही थे | और यही (होशमन्दी और हुक्म व इल्म की नेमत) हमने अय्यूब को दी थी | याद करो, जबकि उसने अपने रब को पुकारा कि “मुझे बिमारी लग गई है और तू अरमुर्हिमीन है |” हमने उसकी दुआ क़बूल की और जो तकलीफ़ उसे थी उसको दूर कर दिया, और सिर्फ़ उसके अहलो-अयाल ही उसको नहीं दिए, बल्कि उनके साथ उतने ही और भी दिए, अपनी ख़ास रहमत के तौर पर, और इसलिए कि यह एक सबक़ हो इबादतगुज़ारों के लिए | और यही नेमत इसमाईल और इदरीस और जुलकिफल को दी कि ये सब साबिर लोग थे | और उनको हमने अपनी रहमत में दाख़िल किया कि वे सालेहों में से थे | और मछलीवाले को भी हमने नवाज़ा | याद करो जबकि वह बिगड़कर चला गया था और समझा था कि हम इसपर गिरिफ़्त न करेंगे | आख़िर को उसने तारीकियों में से पुकारा, “नहीं है कोई ख़ुदा मगर तू, पाक है तेरी

~~~~~

जात, बेशक मैंने कुसूर किया ।” तब हमने उसकी दुआ कबूल की और गम से उसको नजात बखशी, और इसी तरह हम मोमिनों को बचा लिया करते हैं । और ज़करीया को, जब कि उसने अपने रब को पुकारा कि “ऐ परवरदिगार, मुझे अकेला न छोड़, और बेहतरीन वारिस तो तू ही है ।” पस हमने उसकी दुआ कबूल की और उसे यहया अता किया और उसकी बीवी को उसके लिए दुरुस्त कर दिया । ये लोग नेकी के कामों में दौड़-घूप करते थे और हमें रगबत और खौफ़ के साथ पुकारते थे, और हमारे आगे झुके हुए थे । और वह खातून जिसने अपनी इसमत की हिफ़ाज़त की थी । हमने उसके अन्दर अपनी रूह से फूँका और उसे और उसके बेटे को दुनियाभर के लिए निशानी बना दिया । यह तुम्हारी उम्मत हकीक़त में एक ही उम्मत है और मैं तुम्हारा रब हूँ, पस तुम मेरी इबादत करो । मगर (ये लोगों की कारस्तानी है कि) उन्होंने आपस में अपने दीन को टुकड़े-टुकड़े कर डाला । सबको हमारी तरफ़ पलटना है ।